

KANSALLISARKISTO

TOIMINNAN JA TALouden SUUNNITELMA 2025–2028

1 JOHDANTO

Kansallisarkisto on digitaalisen arkistoinnin asiantuntija ja laaja-alaisen tutkimuksen infrastruktuuri. Se turvaa kansallisesti arvokkaan asiakirjallisen kulttuuriperinnön säilymisen ja edistää sen monipuolista ja avointa käyttöä. Kansallisarkiston arkistotietovaranto koostuu noin 200 miljoonasta digitaalisesta asiakirjasivusta ja noin kahdesta miljardista analogisesta asiakirjasivusta.

Kansallisarkiston toiminnan ja talouden suunnitelma tukee toiminnan vaikuttavuutta ja johtamista sekä muodostaa pohjan vuotuisten tulostavoitteiden asettamiselle ja talousarvion laatimiselle. Toiminnan ja talouden suunnitelmassa on huomioitu Kansallisarkiston strategian lisäksi pääministeri Orpon hallitusohjelma, valtioneuvoston tulevaisuusselonteko, julkisen hallinnon strategia, opetus- ja kulttuuriministeriön strategia sekä opetus- ja kulttuuriministeriön Kansallisarkistolle antama ohjaus. Kansallisarkiston strategia päivitetään syksyllä 2023. Suunnittelukaudella valmistellaan Kansallisarkiston seuraava strategia. Sen laadintaa ohjaa vuoteen 2035 ulottuva visio, joka valmistuu keväällä 2024.

2 TOIMINTAYMPÄRISTÖN MUUTOS

Suomi on vahva demokratia, jossa kansalaiset luottavat julkisiin instituutioihin ja jossa julkinen hallinto toimii avoimesti, tehokkaasti ja vastuullisesti. Kansallisarkiston tietoaisteistojen avoin saatavuus turvaa demokratian toteutumista ja luottamusta.

Valtioneuvosto korostaa digitaalisen asioinnin ensisijaisuutta, tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa sekä Suomen teknologista edelläkävijyyttä, jossa hyödynnetään täysimääräisesti digitalisaation ja tekoälyn mahdollisuuksia kansalaiset huomioiden. Kestävä kasvu pyritään toteuttamaan digitalisaatiota edistämällä, hallintoa tehostamalla, rakenteita uudistamalla sekä taloudellisilla leikkauksilla. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan osuus valtiotuhon tuottavuusohjelman edellyttämistä säästöistä vuoteen 2028 mennessä on 23,6 miljoonaa euroa. Kansallisarkisto varautuu suunnittelukaudella toimitilaverkoston supistamiseen osana tuottavuusohjelman toteuttamista. Julkisen hallinnon digitaalisten tietoaisteistojen tulee olla keskitetyksi ja yhtenäisten periaatteiden mukaisesti käytettävissä yhteiskunnalliseen päätöksentekoon, tutkimukseen, liiketoimintaan ja kansalaisvaikutukseen.

Kansallisarkistolla on digitalisoituvassa yhteiskunnassa mahdollisuus vahvistaa vaikuttavuuttaan merkittävästi. Kansallisarkisto tarjoaa yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja tutkimukseen luotettavaa tietopohjaa. Tietoaisteistojen käytettävyyden kehittäminen tapahtuu yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Kehittäminen vaatii investointeja. Yhteistyönä toteuttavat ratkaisut ovat kustannustehokkaampia. Hallitusohjelmassa mainittu laaja lainsäädännön poikkiallinen uudistusohjelma sekä kansallisen tietosuojalainsäädännön kokonaisuudistus tukevat tavoitetta.

Digitaaliset tietoaisteistot mahdollistavat ja vahvistavat tekoälyn perustuvien menetelmien käyttöä julkisen hallinnon toiminnassa ja tutkimuksessa. Tietoaisteistojen sisältöjen tunnistaminen koneymärrettävään muotoon

KANSALLISARKISTO

mullistaa tavat löytää, identifioida ja tutkia asioita. Kansallisarkisto osallistuu kansainvälisiin hankkeisiin parantaakseen palveluitaan ja kehittääkseen osaamistaan.

Julkisen hallinnon ja tutkimuksen digitalisoituminen on muuttanut Kansallisarkiston tehtävien toteutustapaa. Toiminta ja prosessit digitalisoituvat ja palvelut muuttuvat aika- ja paikkariippumattomiksi. Kansallisarkisto hyödyntää kehittyvää teknologiaa ja eri toimijoiden yhteistyötä palvelutuotannossaan. Digitaaliset arkistointi- ja käyttöpalvelut mahdollistavat uudenlaisten palvelujen tuottamisen viranomaisille, tutkijoille ja kansalaisille. Tämä edellyttää Kansallisarkiston toimintamahdollisuuksien turvaamista lainsäädännöllisesti ja taloudellisesti.

Uusi arkistointilaki ja Kansallisarkistolaki tulevat voimaan vuonna 2025. Nämä lait mahdollistavat Kansallisarkiston digitaalisten palveluiden tarjoamisen koko julkiselle hallinnolle sekä digitaalisten aineistojen laajamittaisen verkkokäytön. Kansallisarkisto ottaa vastaan julkisen hallinnon arkistoitavia tietoaineistoja ainoastaan digitaalisessa muodossa. Samalla edistetään digitaalisten yksityisarkistojen vastaanottoa kansallisen yksityisarkistotoiminnan strategian mukaisesti. Digitaalisen aineiston uudelleenkäyttöarvo on analogista aineistoa huomattavasti suurempi ja digitaaliset palvelut ja digitaalisen tietoaineiston määrällinen kasvu lisäävät Kansallisarkiston yhteiskunnallista ja kestäväen kehityksen mukaista vaikuttavuutta merkittävästi.

Kansallisarkisto lisää tuloksellisuuttaan valtion toimitilastrategian tavoitteiden mukaisesti tarjoamalla julkishallinnon toimijoille analogisen aineiston keskitettyjä säilytysratkaisuja sekä näiden aineistojen digitaaliseen muotoon muuttamista maksullisena palvelutoimintana. Maksullista palvelutoimintaa lisätään aineistojen vastaanoton ja käytön toiminnoissa tulopohjan kasvattamiseksi.

Kansallisarkisto osallistuu opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastorakenteen selkiyttämiseen ja hallinnon keventämiseen tehtävien linjausten käytännön toteuttamiseen.

Kansainvälisen turvallisuustilanteen pysyvä muutos korostaa Kansallisarkiston työn merkitystä ja kykyä suojata kansallinen asiakirjallinen kulttuuriperintö myös poikkeusoloissa. Luotettavan tiedon avoin saatavuus vahvistaa kansalaisyhteiskuntaa, luottamusta ja demokratiaa. Asiakirjallinen kulttuuriperintö ja sen säilyminen sekä saatavuus vahvistavat kansakunnan psykologista turvallisuutta.

3 TAVOITETILA

Kansallisarkiston sähköisen arkistoinnin palvelu on laajasti koko julkisen hallinnon hyödynnettävissä. Jatkossa julkisen hallinnon organisaatiot voivat siirtää arkistoitavat ja pitkään säilytettävät tietoaineistonsa Kansallisarkiston palveluun entistä aikaisemmassa vaiheessa, mikä tehostaa tiedonhallintaa ja vähentää säilyttämisen kustannuksia koko julkisessa hallinnossa. Samalla tietoaineistot ovat entistä joustavammin ja monipuolisemmin tutkimuksen hyödynnettävissä.

Kansallisarkiston palvelut muodostavat digitaalisen tutkimusinfrastruktuurin. Asiakaskäyttäjymisen muutokset edellyttävät digitaalisesti saatavilla olevan tietoaineiston määrän nopeaa lisäämistä. Sisältötunnistetun tietoaineiston määrän kasvu sekä aika- ja paikkariippumattomasti digitaalisesti saatavilla olevat tietoaineistot vahvistavat Kansallisarkiston yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja roolia kansallisesti ja kansainvälisesti tärkeänä yhteiskäyttöisenä tutkimusinfrastruktuurina sekä luovat samalla edellytyksiä datataloudelle.

Kansallisarkisto vahvistaa toiminnallaan kansalaisyhteiskuntaa ja demokratiaa. Samalla se tukee sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävää kehitystä. Tätä edistää myös analogisten aineistojen säilyttämisen keskittäminen.

KANSALLISARKISTO

Kansallisarkisto supistaa toimipaikkaverkostoaan. Verkoston supistaminen edellyttää laajennusta keskusarkistoon. Osasta kiinteistöistä ja toimipaikkoja luovutaan jo ennen keskusarkiston laajennusosan valmistumista. Samalla selvitetään mahdollisuuksia kuntien ja hyvinvointialueiden analogisen aineiston keskitetympään säilyttämiseen vapautuvissa toimitiloissa.

4 YHTEISKUNNALLINEN VAIKUTTAVUUS

4.1 Digitaaliset palvelut ja innovaatiot

Kansallisarkiston palvelut kehitetään aika- ja paikkariippumattomiksi. Kehittäminen painottuu paikkariippumattomiin ihmiseltä ihmiselle tarjottaviin asiakaspalveluihin, aika- ja paikkariippumattomiin automaattisiin asiakaspalveluihin sekä digitaalisten tietoaaineistojen avaamiseen ja laajaan käyttöön tarjoamiseen. Palveluiden ja tietoaaineistojen tunnettuutta lisätään Kansallisarkiston roolin vahvistamiseksi kansakunnan muistina.

Merkittävä osa Kansallisarkistoon arkistoidusta tai säilytyksessä olevasta tietoaaineistoista sisältää tietosuoja- tai salassapitolainsäädännön nojalla suojattavia tietoja. Suunnittelukauden aikana luodaan palvelut myös suojattavien tietojen käytölle aika- ja paikkariippumattomasti tietoturvalisessä käyttöympäristössä, kun käytölle asetetut tiedonsaanti- ja muut edellytykset täyttyvät. Palvelujen suunnittelussa ja toteutuksessa otetaan huomioon uudistuva julkisuus- ja salassapitosäätely. Palvelut turvaavat myös tietoaaineistojen luotettavuuden.

Toimiva ja oikein kohdennettu digitointi tukee palveluiden digitalisointia ja Kansallisarkiston toimintojen uudelleen järjestelyä. Suunnittelukaudella kaikki digitoitava tietoaaineisto voidaan sisältötunnistaa ja tarjota koneluettavassa muodossa käyttöön. Tämä vahvistaa Kansallisarkiston roolia digitaalisena tutkimusinfrastruktuurina ja osana Euroopan yhteistä kulttuuriperinnön data-avaruuksia.

4.2 Tutkimuksen tukeminen

Kansallisarkisto laajentaa sähköisen arkistoinnin palvelua sellaisiin arkistoitaviin tietoaaineistoihin, joihin kohdennuu edelleen alkuperäistä käyttötarvetta. Tavoitteena on edistää julkisessa hallinnossa muodostuneiden keskeisten tietoaaineistojen tutkimuskäyttöä. Pitkät säilytysajat ja tietoaaineistojen hallinta julkisen hallinnon organisaatioiden omissa ratkaisuisa hankaloittaa niiden tutkimuskäyttöä. Suunnittelukauden aikana alkuaan digitaalisten tietoaaineistojen vastaanotto systematisoituu ja tietoaaineistot siirretään Kansallisarkistoon merkittävästi nykyistä aiemmin. Vastaavanlainen toimintamalli on jo käytössä muissa Pohjoismaissa.

Kansallisarkistoon siirretyn digitaalisen tietoaaineiston tutkimuskäyttö toteutetaan joustavasti ja monipuolisen käytön mahdollistavasti. Tämä hyödyttää sekä tutkimusta että julkisen hallinnon organisaatioita, joilla itsellään ei pääsääntöisesti ole tarvittavia ratkaisuja aineistojen tutkimuskäytön järjestämiseen. Sujuvan tutkimuskäytön mahdollistamiseksi myös tietoaaineistojen säilyttämisen ja arkistoinnin vaiheisiin liittyvä säätely edellyttää selkiyttämistä.

4.3 Säilymisen varmistaminen

Kansallisarkiston tehtävänä on varmistaa kansallisesti merkittävän asiakirjallisen kulttuuriperinnön säilyminen. Hallitusohjelman mukaan hallitus turvaa kulttuuriperinnön säilymistä erityisesti digitoinnin avulla. Aineistojen digitoinnilla on keskeinen rooli häiriö- ja poikkeusolosuhteisiin varautumisessa ja kulttuuriperinnön säilymisen varmistamisessa. Digitointiprosessia kehitetään kokonaisvaltaisesti tuotannon tehokkuuden kasvattamiseksi ja inhimillisten virheiden minimoimiseksi.

KANSALLISARKISTO

Analogisen aineiston säilymisen varmistaminen asettaa erityisiä vaatimuksia Kansallisarkiston säilytystilojen riittävyydelle ja laadulle. Säilytystilojen olosuhdehallintaan ja tilojen energiatehokkuuteen kiinnitetään erityistä huomiota. Toimitila- ja muun fyysinen turvallisuuden kehittäminen perustuu ajantasaiseen uhka- ja riskiarviointiin sekä päivittyvään turvallisuuskartoitukseen ja varautumissuunnitelmiin. Kiinteistöjen peruskorjaukset ja perusrannukset sekä tilojen käyttötarkoituksissa tehtävät muutokset toteutetaan sellaiseen tasoon ja siinä laajuudessa, joka on toiminnallisesti tarkoituksenmukaista, kustannustehokasta ja ekologisesti perusteltua.

Suunnittelukaudella digitaalisen tietoaineiston määrä kasvaa merkittävästi ja sisältää arkistoitua ja säilytysvaiheessa olevaa tietoaineistoa. Digitaalinen aineistohallinta on ennakoivaa ja riskitasot pysyvät tavoitetasolla. Pidemmällä aikavälillä kustannussäästöt ovat mahdollisia.

Kansallisarkiston sähköinen arkistotietovaranto sisältää laajasti keskeisiä tietoja yhteiskunnasta ja myös paljon henkilötietoja yhteiskuntaelämän eri alueilta. Kansallisarkiston digitaalisten tietovarantojen suojaaminen tietoturmoilta, tietojen manipuloimilta, tuhoamiselta ja laittomalta käytöltä on kriittistä, jotta kansalaiset voivat luottaa digitaaliseen säilyttämiseen ja laajemmin julkisen hallinnon digitaalisiin palveluihin. Suunnittelukauden aikana Kansallisarkisto kehittää tietovarantojensa tietoturvaluutta huomioiden yhteiskunnan kriittisille järjestelmille asetettavat vaatimukset.

Suunnittelukauden alussa Kansallisarkisto saavuttaa Julkri-yhteensopivuuden (Tiedonhallintolautakunnan antama suositus julkisen hallinnon tietoturvaluuden arviointikriteeristö) ja tavoittelee sen jälkeen kansainvälistä ISO 27001 -tietoturvasertifikaattia.

Riskienhallinta on osa kaikkea toimintaa. Riskienhallintaa johdetaan ja tuetaan valtion yhteisten riskienhallintamenetelmien ja ohjeistuksen mukaisesti.

Kansallisarkisto selkeyttää yhteistyössä OKM:n hallinnanalan toimijoiden kanssa pitkäaikaissäilytyksen vastuukysymykset kestävästi. Pitkäaikaissäilytyksen ratkaisut arvioidaan turvallisuuden, kustannustehokkuuden ja keskeisten verrokkimaiden käytänteiden pohjalta.

5 TOIMINNAN TULOKSELLISUUS KANSALLISARKISTOSSA

5.1 Toimitilat

Kansallisarkisto supistaa nykyistä toimipaikkaverkostoaan taloudellisista ja toiminnallisista syistä. Kansallisarkiston toimitilakustannukset ovat vuonna 2023 lähes 9 miljoonaa euroa eli 39 prosenttia viraston 23 miljoonan euron toimintameno-rahoituksesta.

Toimipaikkaverkoston supistaminen edellyttää Kansallisarkiston Mikkelin keskusarkiston laajentamista. Senaattikiinteistöjen arvion mukaan laajennusosan (uudisrakennuksen) vuokrataso on noin 1,5 miljoonaa euroa vuodessa. Laajennus mahdollistaa luopumisen yhteensä seitsemästä kiinteistöstä (11 kpl v. 2023). Näiden kiinteistöjen vuokra vuonna 2023 on yhteensä yli 3 miljoonan euroa.

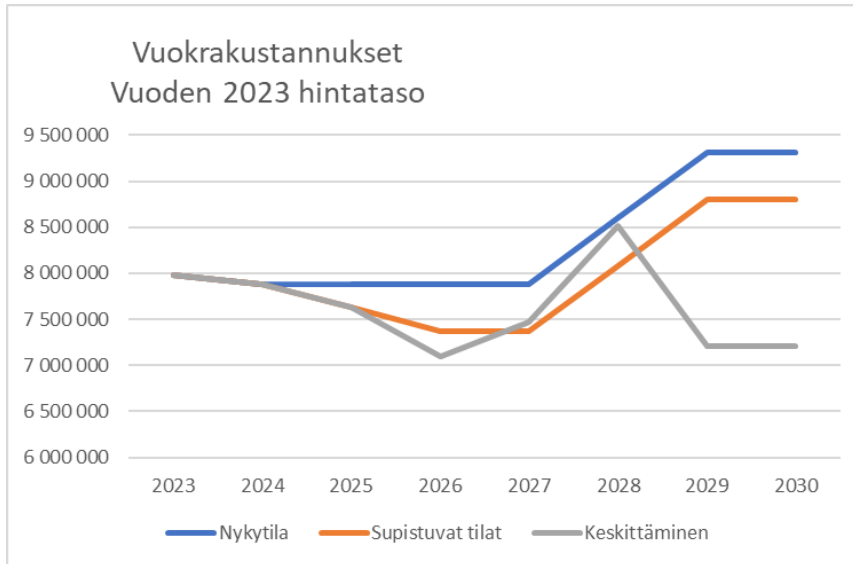
Keskusarkiston laajennus pyritään toteuttamaan yhdessä Kansalliskirjaston kanssa. Tämä on Sivistyshallinto 2030 -tavoitteiden sekä julkisen hallinnon strategian mukaista. Sen lisäksi, että laajennus mahdollistaa toimipaikkaverkoston supistamisen, se parantaa Kansallisarkiston kykyä ottaa valtion viranomaisten aineistoja kustannustehokkaaseen keskitettyyn säilytykseen ja tarjota niihin liittyviä tieto- ja digitointipalveluita. Valtion toimitilastrategian mukaisen keskitetyn säilytysratkaisun hyödyntäminen mahdollistaa virastoille ja laitoksille luopumisen niiden omista päätearkistotiloista. Tästä syntyy säästöjä tila- ja arkistopalvelukustannuksissa.

KANSALLISARKISTO

Kansallisarkiston kulttuurihistoriallisesti arvokkaan Rauhankadun päärakennuksen peruskorjaus ajoittuu vuosille 2026–2028. Hanke on laaja, ja sillä on merkittäviä kustannusvaikutuksia.

Kaaviossa on tarkasteltu Kansallisarkiston toimitilojen vuokrakustannusten kehitystä kolmessa skenaariossa.

Nykytilaskenaario johtaa kiinteistökustannusten jatkuvaan nousuun peruskorjausten, joista vain Rauhankadun korjaus on huomioitu tässä, myötä. Supistuvien tilojen skenaario tarkoittaisi kahdesta kiinteistöstä luopumista osana julkisen talouden tuottavuusohjelmaa ilman, että poistuvat säilytystilat korvattaisiin. Tämä vaihtoehto johtaa Kansallisarkiston tilojen täyttymiseen, poistaa mahdollisuuden Rauhankadun tilojen laajaan yhteiskäyttöön ja vähentää mahdollisuutta palvella julkisenhallinnon toimijoita maksullisena palvelutoimintana. Keskittämistä kuvaava skenaario on Kansallisarkiston strategian mukainen. Siinä varaudutaan ensin kolmen kiinteistön nopeaan poistumiseen (+ yhdestä luovuttu jo 2023). Poistuneet tilat korvataan keskusarkiston syksyllä 2027 käyttöönotettavalla laajennuksella, jonka jälkeen luovutaan vielä kolmesta kiinteistöstä. Tällä tavalla saavutetaan vuositasolla arviolta jopa kahden miljoonan euron säästö nykyvuokratasossa mitattuna vuoteen 2029 mennessä verrattuna vaihtoehtoon, jossa toimitilaverkkoa ei supisteta. Siirtymä vaatii kuitenkin rahoitusta.

Hallitusohjelman mukaan valtio osallistuu kansallisesti merkittävien kulttuurirakennusten uudisrakennus- ja peruskorjaushankkeisiin. Kansallisarkiston Rauhankadun peruskorjaus ja keskusarkiston laajennus kuuluvat molemmat merkittäviin kulttuurirakennuksiin. Rauhankadun peruskorjaus ja sen yhteydessä toteutettava tilojen yhteiskäyttöisyys tukevat valtion toimitilastrategian toteutumista sekä sivistyshallinnon virastorakenteen kehittämistä hallitusohjelman mukaisesti. Laaja yhteiskäyttö on mahdollista vain, jos keskusarkiston laajennus toteutetaan.

Selvästi kalleimmat vaihtoehtoehdot vuokratarkastelussa ovat ne, joissa keskusarkiston laajennusta ei toteuteta.

5.2 Digitointi

Kansallisarkisto tekee omien kokoelmiensa takautuvaa digitointia osana perustoimintaansa. Digitointia toteutetaan myös erilaisten kumppanuuksien ja vapaaehtoisten avulla sekä maksullisena palvelutoimintana. Valtionhallinnon toimijoiden analogisten aineistojen massadigitointia jatketaan.

Digitoinnin tehokkuutta nostetaan vahvistamalla kumppanuus- ja vapaaehtoisdigitointia sekä maksullisten hankkeiden määrää. Massadigitoinnissa toteutetaan myös tuottavuushankkeita.

KANSALLISARKISTO

Digitointivalinnoissa tunnustetaan proaktiivisesti aineistoja, joihin on saatavilla ulkopuolista rahoitusta.

Digitoinnissa haetaan ns. ankkuriasiakkuuksia pitkäkestoisen ja volyymiltaan mittavan digitoinnin mahdollistamiseksi.

5.3 Kansallisarkisto osana sivistyshallintoa

Kansallisarkisto osallistuu aktiivisena toimijana sivistyshallinnon kokonaisuuden luomiseen yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan toimijoiden kanssa. Sivistyshallinto luo edellytyksiä Suomen talouden kasvulle, kilpailukyvyille sekä hyvinvoinnille sivistyksen, luovuuden, innovaatioiden ja osaamisen kautta. Sivistyshallintoyhteistyö lisää Kansallisarkiston toiminnan tehokkuutta ja laatua. Kansallisarkiston osaamista hyödynnetään hallinnonalalla laajemmin. Kansallisarkisto osallistuu hallinnonalan virastorakenteen selkeyttämiseen ja on tarvittaessa mukana myös virastojen yhdistymisessä. Uudet virastot aloittavat vuonna 2026.

5.4 Pilvisiirtymä

Suunnittelukauden alussa pääosa tuotteista sekä työympäristön palvelut on siirretty pilvessä toimivaan ympäristöön. Suunnittelukaudella pilvisiirtymä viimeistellään ja edelleen kehitetään kyvykkyyksiä pilviympäristössä toimimiseen. Realisoituvina hyötyinä syntyy kustannustehokkuutta, toiminnan läpinäkyvyyttä ja mahdollisuuksia kekeillä ja kehittää uusia palveluita ja palvelumuotoja.

6 JULKISHALLINNON ARKISTOINNIN TEHOSTAMINEN

6.1 Julkisen hallinnon keskitetty sähköinen arkisto

Suunnittelukauden alussa Kansallisarkiston sähköisen arkistoinnin palvelu avataan koko julkisen hallinnon käyttöön. Tavoitteena on, että kunnat, hyvinvointialueet ja korkeakoulut ottavat sähköisen arkistoinnin palvelun laajasti käyttöön, mikä vähentää näissä organisaatioissa tarvetta kehittää erillisiä sähköisen arkistoinnin ratkaisuja. Kansallisarkisto kehittää myös sähköisen arkistoinnin tukipalveluita, jolla voidaan vähentää arkistointiin liittyvää työmäärää julkisen hallinnon organisaatioissa. Tukipalvelut toteutetaan valtaosin maksullisena palvelutoimintana, mikä lisää Kansallisarkiston tulokertymää.

Suunnittelukauden aikana sähköisen arkistoinnin palvelun asema koko julkisen hallinnon yhteisenä palveluna vahvistetaan. Lainsäädäntö määrää palvelun käytöstä osana julkisten tehtävien hoitoa sekä palvelun velvoittavuudesta. Keskitetty sähköisen arkistoinnin palvelu on kustannustehokkaampi kuin erillisten arkistojen ylläpitäminen ja lisäksi mahdollistaa paremman palvelutason muun muassa tietoaineistojen käyttöön.

Uusi arkistointilaki tulee voimaan suunnittelukauden alussa. Kansallisarkisto varmistaa, että lainsäädännön toimeenpanoa tukeva ohjaus on saatavilla ja ajantasaisista. Ohjauksessa kiinnitetään huomiota erityisesti entistä monimuotoisempiin digitaalisiin tietoaineistoihin, arkistoinnin suunnitelmallisuuteen sekä riskienhallintaan. Seulontapäätösprosessin vaikuttavuutta ja tehokkuutta kehitetään antamalla päätöksiä koko julkishallintoon tehtäväkokonaisuuksittain. Suunnittelukauden aikana seulontaesitysten tekemiseen kehitetään sähköinen asiointipalvelu. Seulontapäätösten sisältöjen saatavuutta parannetaan siten, että tieto julkisen hallinnon arkistoiduista tietoaineistoista on ajantasaisessa ja käytettävässä muodossa avoimesti saatavilla.

Kansallisarkisto vastaa arkistoinnin ohjauksesta. Kansallisarkisto tekee tiivistä yhteistyötä tiedonhallintalautakunnan kanssa tietoaineistojen elinkaaren hallinnan ohjauksessa. Kansallisarkiston tavoitteena on kehittää suunnittelukauden aikana elinkaaren hallinnan ohjausta kohti ns. yhden luukun periaatetta, jossa ohjaus näyttäytyy julkisen

KANSALLISARKISTO

hallinnon organisaatioille yhtenäisenä ja yhdenmukaisena riippumatta siitä, mitkä tahot ovat vastuussa sen toteuttamisesta.

6.2 Maksullinen palvelutoiminta

Kansallisarkisto tarjoaa viranomaisille analogisen aineiston digitaaliseen muotoon saattamisen ja säilyttämisen kokonaisvaltaisia ja kustannustehokkaita ratkaisuja maksullisena palvelutoimintana. Suunnittelukaudella maksullista palvelutoimintaa kasvatetaan merkittävästi. Analogisen aineiston säilyttämisen ja niitä tukevien palveluiden keskittäminen Kansallisarkistoon on valtionhallinnon kokonaisedun kannalta perusteltua. Arkistoitavien aineistojen lisäksi Kansallisarkisto tarjoaa yli 10 vuotta säilytettävien analogisten aineistojen säilyttämistä maksullisena palveluna.

7 VOIMAVARAT

7.1 Johtaminen

Johtaminen perustuu Kansallisarkiston arvoihin ja hyvän hallinnon periaatteisiin. Johtamisen keskeisenä tavoitteena on tuloksellinen, uudistuva ja kustannustehokas Kansallisarkisto. Johtamisessa korostuvat toimeenpano- ja palvelukyky, valmentava ote sekä muutosjohtajuus. Kaikkia osaamisalueita johdetaan yhdenmukaisesti. Osaamisalueet edistävät avointa, innovatiivista, kokeilevaa ja tuloksellista toimintakulttuuria sekä huolehtivat henkilöstönsä työkyvystä ja osaamisen kehittämisestä. Vuosittain osaamisalueilla valitaan yksi erityinen johtamisen painopiste.

Johtaminen on ratkaisukeskeistä, ennakoivaa ja tulevaisuuteen katsovaa sekä nojaa ajantasaiseen ja luotettavaan tietoon. Keskeistä on henkilöstön luottamuksen, tuloksellisuuden ja toimeenpanokyvyn vahvistaminen. Suunnittelukauden läpileikkaavia teemoja ovat yhdessä tekeminen, digitaalisuus, asiakaslähtöisyys ja kestävä kehitys. Nämä teemat huomioidaan sovittaessa yksilöllisiä tulostavoitteita.

Esihenkilötyötä ja johtamista kehitetään suunnitelmallisesti. Suunnittelukauden aikana otetaan käyttöön esihenkilöiden perehdytysohjelma sekä esihenkilötyön ja johtamisen valmennuskokonaisuus. Esihenkilötyön ja johtamisen kehittämisessä tehdään laajaa yhteistyötä hallinnonalan ja laajemmin valtionhallinnon toimijoiden sekä pohjoismaisten Kansallisarkistojen kanssa.

7.2 Henkilöstö

Kansallisarkiston strategian toteuttamisessa henkilöstö on tärkein voimavara. Strateginen henkilöstösuunnittelu, osaavasta henkilöstöstä huolehtiminen ja osaamisen edelleen kehittäminen ovat keskeisiä toimia.

Kansallisarkiston toimintakulttuuria kehitetään entistä tavoitteellisemmin. Kulttuurikeskustelut vakiinnutetaan koko henkilöstön yhteiseksi tavaksi määrittää toimintakulttuuria. Innostavan ja oppimiseen kannustavan työyhteisön luomisessa jokaisella on rooli. Yhdessä tekeminen, yhteisöllisyys, hybridityön tuki ja riittävä läsnäolo varmistetaan.

Osaamisen kehittämisessä otetaan käyttöön tiimeittäin käytävät vuosittaiset osaamiskeskustelut. Esihenkilöt varmistavat, että jokainen voi kehittää omaa työtään ja osaamistaan. Tarvittava tuki työssä sekä osaamisen siirto huomioidaan. Digitaalisen työympäristön tuki organisoidaan. Yhteistyötä työterveyshuollon kanssa ja henkilöstön varhaista tukea vahvistetaan.

KANSALLISARKISTO

Tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja kulttuurinen moninaisuus nostetaan suunnittelukaudella yhdeksi painopisteeksi. Moninaisuuden varmistamiseksi esimerkiksi anonyymirekrytointi otetaan käyttöön. Yhteisöllisyys ja yhdessä tekeminen, itseohjautuvuus ja luottamuksen ilmapiiri tukevat yhdenvertaisuuden kokemusta.

7.3 Voimavarat

Kansallisarkiston rahoitukseen osana valtiontaloutta kohdistuu suunnittelukaudella vähennyspaineita. Kansallisarkiston toiminnan luonne on kasvava, eikä kustannusrakenne mahdollista nopeita säästöjä. Kansallisarkisto on sidottu yli kahden miljardin analogisen asiakirjasivun säilyttämiseen, ja jopa 40 % Kansallisarkiston budjettirahoituksesta kohdistuu kiinteistöihin. YT-menettely vuosina 2022–2023 johti merkittäviin irtisanomisiin.

Suunnittelukaudella toimipaikkaverkoston supistaminen ja keskusarkiston laajentaminen ovat keskeinen osa Kansallisarkiston toiminnan ja talouden tehostamista. Samanaikaisesti aineistojen digitointia ja digitaalisten palveluiden kehittämistä tulisi rahoittaa toiminnan tehostamiseksi ja vaikuttavuuden lisäämiseksi. Kansallisarkiston tavoitteena on säilyttää sen nykyinen rahoitustaso erityisesti kiinteistöihin ja henkilöstökuluihin kohdistuva inflaatiohuomioiden. Uudistuvan arkistolainsäädännön tuomat lisätehtävät tulee ottaa huomioon viraston rahoituksessa.

KANSALLISARKISTO

TALOUSSUUNNITELMA 2024-2028							
	TOTEUMA 2022	TA 2023	TAE 2024	TTS 2025	TTS 2026	TTS 2027	TTS 2028
Menot (1000 eur)							
Henkilöstökustannukset (perustoiminta) ¹	10 808	9 725	9 717	9 717	9 717	9 717	9 717
Liiketaloudellinen toiminta ²	492	476	481	500	600	700	800
VES-korotukset 2023-2024		389	627	700	700	700	700
Henkilöstömenot yhteensä	11 300	10 590	10 825	10 917	11 017	11 117	11 217
Vuokrat ja ylläpito ³	8 100	8 960	9 319	9 598	9 886	10 183	10 488
Toimipaikoista luopuminen ⁴		-54	-111	-416	-1 070	-1 102	-1 778
Uudisrakennuksen ja peruskorjauksen lisävuokrat ⁵						405	2 121
Aineistojen siirrot yhteensä ⁶				760	376	50	1 674
Kiinteistömenot yhteensä	8 100	8 906	9 208	9 943	9 193	9 536	12 505
ICT- ja infrastruktuuri, ylläpito	1 509	1 931	2 021	2 343	2 314	2 383	2 454
ICT- ja infrastruktuuri, kehittäminen			1 414	1 258	1 150	1 184	1 220
ICT- ja infrastruktuurimenot yhteensä	2 004	2 623	3 435	3 601	3 463	3 567	3 674
Muut toimintamenot yhteensä	1 419	2 350	1 917	2 575	2 687	2 753	2 820
Korvamerkityt toimintamenomääräraahankkeet⁹							
Sähköisen arkistoinnin palvelun laajentaminen ¹⁰		1 467	1 505	1 272			
Vaasan käytetyimpien aineistojen digitointi ¹¹		370	90	90	90	90	
KV-toiminta ¹²			200				
Massadigitoinnin tuottavuusrahoitus ¹³			1 304	1 276	1 276		
Korvamerkityt menot yhteensä	0	1 837	3 099	2 638	1 366	90	0
Toimintamenot yhteensä (bruttomenot)	22 823	26 307	28 484	29 674	27 726	27 063	30 216
Tuloarvio	2 500	2 933	3 000	3 090	3 383	3 684	3 995
Talousarviorahoitus ¹⁴	19 668	23 055	22 444	22 027	20 755	19 479	19 389
VES-palkkakorotusten kompensointi ^{14a}		389	0	73	73	73	73
TULOS	-655	71	-3 040	-4 484	-3 515	-3 827	-6 760
Haettava rahoitus							
Perustoiminnan varmistaminen ¹⁵			1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Massadigitoinnin perusrahoitus ¹⁶			1 500				
Digitointi ¹⁶			-	2 000	2 000	2 000	2 000
Peruskorjauksen ja toimipaikkaverkoston tiivistämisen kertaluonteiset kustannukset ¹⁷			-	760			3 795
TULOS HAETTAVAN RAHOITUKSEN JÄLKEEN			-540	-724	-515	-827	35

KANSALLISARKISTO

TALOUSSUUNNITELMAN SELITYKSET

- 1 Sisältää toimintamenomäärärahoilla rahoitettavan henkilöstön lukuun ottamatta korvamerkityllä toimintameno-rahoituksella rahoitettua määräaikaista henkilöstöä (SAPA-kehittäminen, MD-tuottavuus, Vaasan digitointi). Sisältää oletettaman massadigitoinnin ja sen rahoituksen jatkumisesta nykyisellä tasolla.
- 2 Liiketaloudellisen toiminnan asiakkaat ovat pääosin julkisen hallinnon toimijoita, joille toteutetaan maksullisia järjestämis-, digitointi-, säilytys- ja tietopyyntöpalveluita
- 3 Nykyisen toimipaikkaverkoston mukaiset vuokrat ilman kiinteistöistä luopumisia. Laskelmaan sisältyy 4 prosentin nousu vuodelle 2024 ja 3 prosentin vuotuinen inflaatiokorotus sen jälkeen.
- 4 Kiinteistöistä luopumiset on laskettu olettaen Keskusarkiston laajentamisen toteutuminen: sisältää neljästä kiinteistöistä luopumisen 2023–2026 (Hallituskatu, Vaasa, Jyväskylä, Joensuu). Näiden vuokravaikutus vuoden 2023 hintatasossa on - 880 000 euroa. Lisäksi tulevat n. 11 % muut kiinteistökustannukset sekä toiminnan tiivistämisestä johtuvat toiminnalliset hyödyt. Viidennestä kiinteistöistä (Hämeenlinna) luovutan tämän suunnitelman mukaan vuoden 2028 puolivälissä. Laskelma ottaa huomioon inflaation (3 %).
- 5 Keskusarkiston laajennus otetaan suunnitelman mukaan käyttöön lokakuussa 2027. Täysi vuokra (n. 1,5 M€/a) 2028 alkaen. Keskusarkiston laajennuksen jälkeen luovutaan kolmesta kiinteistöistä vuoden 2028 aikana ml. Hämeenlinnan toimipaikka (vuokravaikutus yht. -2,3 M€/a vuodesta 2029 alkaen). Rauhankadun kiinteistön peruskorjaus toteutetaan arviolta 2025/2026-kesäkuu 2028. Keskusarkiston laajennus mahdollistaa Rauhankadun tilojen laajan yhteiskäytön esim. sivistyshallinnon toimijoiden kanssa, mikä alentaa peruskorjauksesta Kansallisarkistoon kohdistuvaa lisävuokraa.
- 6 Aineistosiirrot liittyvät kiinteistöistä luopumisiin ja Keskusarkisto laajennuksen käyttöönottoon. Rauhankadun väistötilojen vuokran arvioidaan vastaavan Rauhankadun tiloista saatavaa vuokravapautusta. Aineistojen siirtomäärät ovat massiivisia, mutta kustannus on kertaluonteinen.
- 9 Osiossa esitetään toimintamenomäärärahalla rahoitettavat, mutta tosiasiallisesti tiettyihin määräaikaisiin hankkeisiin sidotut erät. Erät sisältävät myös hankkeiden henkilöstön kustannukset.
- 10 Sähköisen arkistoinnin palvelun (SAPA) laajentaminen sisältyy VM:n TAE2024-esitykseen sekä JTS-esitykseen.
- 11 Vaasan käytetyimpien aineistojen digitointi sisältyy VM:n TAE2024 ja JTS-esityksiin.
- 12 KV-toiminta sisältyy VM:n TAE2024-esitykseen
- 13 Massadigitoinnin tuottavuusrahoitus sisältyy VM:n TAE2024-ehdotukseen. Vuosien 2025–2026 rahoitus tullaan Kansallisarkiston saamien tietojen mukaan sisällyttämään JTS:ään. Massadigitoinnin tuottavuusrahoitus on hanke, jolla nopeutetaan viranomaisilla olevien aineistojen digitointia. Aineistot tallennetaan Kansallisarkistoon sähköisinä ja fyysiset ilmentymät tuhotaan.
- 14 Talousarviorahoitus (TAE ja JTS) viimeisimpien (2.10.) käytössä olevien tietojen mukaan. Sisältää yllä mainitut korvamerkityt erät.
- 14a Vuonna 2024 VES-korotusten kompensointi sisältyy kokonaisuudessaan kohtaan talousarviorahoitus

KANSALLISARKISTO

15 Kansallisarkistolla on pysyvä 1 M€ lisärahoitustarve. Vuoden 2022–2023 YT-menettely mitoitettiin olettaen tämä rahoitus. Rahoituksellisesti vaikein on vuosi 2025. Vuodesta 2026 tilannetta helpottavat ensimmäiset toimipaikkaluopumiset.

16 Massadigitoinnin (1,5 M€/2024) ja digitoinnin (2,0 M€ vuodesta 2025 eteenpäin) kustannukset sisältyvät yllä esitettyyn tulokseen. Niiltä puuttuu rahoitus. Digitointi on pysyvä osa Kansallisarkiston perustoimintaa. Rahoitus on ollut tähän asti määräaikaista. Jatkossa rahoituksen tulee olla pysyvää. Vuodesta 2025 eteenpäin massadigitointi (ks. Alaviite 13) ja Kansallisarkistossa jo olevien aineistojen ns. takautuva digitointi yhdistetään yhdeksi kokonaisuudeksi, jolle haetaan yhteistä pysyvää rahoitusta. Kansallisarkisto tekee takautuvaa digitointia myös muun rahoituksensa puitteissa, mutta toimintaa on lisättävä toiminnallisten ja turvallisuustavoitteiden saavuttamiseksi.

17 Rauhankadun peruskorjaukseen ja toimipaikkaverkoston tiivistämiseen liittyy kertaluonteisia aineistojensiirtokustannuksia yhteensä arviolta 2,9 M€ edestä vuosina 2025–2030. Kansallisarkisto hakee näiden kulujen osittaista kattamista erillisellä määrärahalla. Lisäksi vuonna 2028 keskusarkistolaajennuksen valmistuttua maksetaan hetkellisesti tuplavuokria ennen kuin suuret aineistomäärät saadaan siirrettyä uusiin tiloihin ja vanhoista kiinteistöistä voidaan luopua. Keskusarkistolaajennuksen taloudelliset hyödyt realisoituvat täysimääräisesti vuodesta 2029 alkaen, jolloin vuokrakulut palautuvat vuoden 2027 tasolla huolimatta Rauhankadun peruskorjauksen valmistumisesta.